



# POLITIKKIT

## INIP INUIAQATIGIINNI AKISUSSAAQATAANERMIGUT POLITIKKIA

INip inuiaqatigiinni akisussaaqataanermigut politikiani ilaapput siammasissuseqarnissaq, siunnerfilersugaalluartumik politikkeqarnissaq aamma tapiissuteqarnernut politikkeqarnissaq. Inuiaqatigiinni akisussaaqataanitsinni qanoq periuseqqarluta sulinitinnik ersersitsinissaq. Suliniutiutitsinni aaliangersimavugut suliniutigut FN-ip nunarsuaq tamakkerlugu anguniagassatut aaliangiussaanut sanilliussortarniarlugit (Sustainable Development Goals)/(Piujuuaannartitsineq tunngavigalugu ineriartortitsinissami anguniakkat).

Uagut pingaarnertut ingerlatagut – inissianik aqutsinerit, sanaartornerit aamma inissianik sullissinerit – suliutut inuiaqatigiinnut tapersiissutitut isigivagut. Nalilersimavarput INI suliffeqarfimmut inuiaqatigiinnullu, sumiiffigisani inuiaqatigiinnut, avatangiiserisanut pisiniartarnermi ileqqorissaarnermillu qitiutitsilluni piguni, inuiaqatigiinnut annerpaamik nalilimmik tunniussisinnaassalluni. Suliffeqarfinnik allanik peqateqarluta ingerlatsigutta tamanna nukittuffiginerussallugu isumaqarpugut. Taamaattumik CSR Greenlandimi aammalu Transparency International Greenlandimi ilaasortaavugut.

Upperaarput sulisut pisortallu akornanni siammasissuseqarutta pitsaanerpaamik angusaqarsinnaalluta. Taamatut isumaqarpugut, upperigatsigu suliffeqarfik siammasissuseqartoq sulisussarsiornermini sulisuminillu tigumminniinnarsinnaanermi periarfissaqarluarnerpaassasoq.

INImit upperilluinnarparput, siammasissuseqarnerup suliffeqarfiup attartortunut attaveqarnera pitsaanerulersissagaa. Attartortuusummi INImi sulisuusut ilisarisinnaasamittut misigisaqarfigigunikkut killormullu aamma ingerlasumik, taava INIp suliassani oqinnerusumik naammassisinnaagai sullivittullu pitsaasumik sullissinissamik kissaatini isumagisinnaanerussagai.

## INUIAQATIGIIT



Uagut tungitsinnit innuuttaasunut akisussaassuseqarnek isigaarput tassaasutut, inissianik aqutsinermi inissianillu isumaginninnermi piffissamik allatullu atuilluarnertut, taamatut iliornikkut isumannarumallugu Kalaallit Nunaanni inuusut tamarmiusut pitsaanerusunik najugaqalersinnaanissaat. Inissianik attartortuusut najugarisaminni naammagisimaarinnillutillu naleqartumik inuunissaat isumannaarumallugit ikorfartorpagut. Angorusoqaarpullu najugarisaminnut atatillugu oqartussaaqataalersinnaanissaat – angerlarsimaffiit iluini qanigisamilu avatangiisiusunut atatillugu, tak. anguniakkani 11.

INImi maluginiarparput, naammaginartumik inuunermi tunngavissaqarnissaq inuttut pisinnaatitaaffiummat, taamattumillu pimoorussilluta sulivugut attartortuusut akiligassaminnik kinguaattooruteqalernermikkut anisitaasinnaanissaat pitsaaliorniarlugu.

Suliatsinni pingaartitatut aamma ilaatipparput, inissianik aqutsinermi ingerlaavartumik najugaqartunut aningaasaqarnikkut ajornartorsiortunut aaqqiissutissanik ujartueqataasarneq, najugaqartunullu ataasiakkaanut najugarisap eqqaani sunniuteqaqataasinnaanermut periarfissarsiuussineq, tak. anguniakkani 16.

Akiligassanik kingiaattoornernut aaqqiissutissarsiornermi oqallinnerni peqataanissarput akisussaaffittut isigaarput aamma ikorfartorumallugu najugaqartut tamat oqartussaaqataanerannik misigitinneqarnissaat. Kisimiillutali inuiaqatigiinni inuit ajornartorsiutaat aaqqissinaangilagut, kisianni kommuninut Namminersorlutillu Oqartussanut suleqatissatut tutsuiginartutut

## KALAALLIT NUNAANNI INISSIANIK AQUTSISUT ANNERSAAT

INI piginneqatigiiffiuvoq Namminersorlutik Oqartussat pigisaat, siunertarineqartoq aqutsinissamik, isumaginninnissamik, iniassianillu iluarsartuussisarnissamik nunarput tamakkerlugu inissiat 8.700-it missaannik amerlatigisunik. Inissiat Namminersorlutik Oqartussanit, Kommune Kujallermit-, Qeqqatamit-, Avannaanit Qeqertalimmillu pigineqarput. Piginnittutullu akisussaaffigivaat nutarterisarnissat paaatitsisarnissallu, INI-llu isumagisarivai aqutsineq /allaffissorneq, PPV aammalu inissianik isumaginnittarneq.

Inissiat akii katitigaapput tiguisut assigiinngitsunut agguataagaallutik:

22% miss.

Aningaasat pissarsissutaanerit – >inissiamik piginnittoq

68% miss.

Ingerlatsineq -> Najugaqarfiit immikkoortortaanut

10% miss.

Allaffissorneq -> INI

Imeq kiassamerlu -> Nukissiorfiit



immitsinnut neqeroorutigisinnaavugut, ilaatigut suleqataaffigalugit Kalaallit Nunaanni inuttut ajornartorsiutit aaqqinniarlugit suliniuteqarnerit, tak., anguniakkani 17.

Periuseriniakkatsinni makku assersuutitut taasinnaavagut:

- Soqutigisaqaqatigisagut qanimut suleqatigalugit akiligassanut kinguaattoorutinut atatillugu aaqqiissutaasinnaasunik ujartuivugut aamma aningaasaqarnikkut siunnersuisarnermut atatillugu misiligutaasunik suliaqarnermi qitiusumik peqataalluta.
- Eqqumaffigaarput najugaqartut oqartusaaqataatinneqalernissaat ineriartortinneqarsinnaammat nutaanillu eqqarsarnissamut soqutiginnilluta, ineriartortikkumallugu najugaqartut sumiiffigisami qanittuani akisussaasuunissaat, tamannalu anguniarsarivarput ilaatigut meeqqat oqartusaaqataanerisa inerisaavigineratigut.

## AVATANGIISIT



Salliulluta peqataaffigerusupparput pinngortitatta avatangiisitalu paarilluarnissaat angujumallugu isiginnittaatsinik tunngavissiiinissaq. Saniatigullu attartortuusut innaallagissamik, imermik kiassarnermillu isumatunerusumik atuinissaannik sunniiniarluni paasititsiniaaneq. Taamatut suliniuteqarneq pitsaasuullunilu atuisunut sipaaruteqartitsivoq, tak. anguniagaq 7.

Attartortunut assigiinngitsutigut attaveqartarnerit aqcutigalugit, ilisimatitsissutigineqarpoq tamanut iluaqutaassammat avatangiisinut ataatsimoorluni periuseqarnermi. Attartortunullu aamma maluginiaqquneqarpoq avatangiisit mianeralugit eqqakkanik avissaartiterisoqartassammat. INI-lu aamma peqataajumavoq avatangiisit pillugit isiginnittaatsinik qaammarsaaniarnermi, tak. anguniagaq 12.

Attartortunut digitaliusumik aaqqinissamik neqerooruteqarnikkut aamma piffissaq ungasinnerusoq isigalugu pappialarsornerup annikillissarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Periuseqaniarnermut atatillugu makku assersuutigisinnaavagut:

- Sisimiuni eqqakkat igalaaminiusut immikkoortillugit eqqarnissaannut containerinik inissiineq aamma Nuummi, Manitsumi, Sisimiuni Ilulissanilu "miljøhuse"-nik nappaanerit.
- TV-kkut naqitatullu saqqummiussunikkut kiisalu attaveqaatit tamanit atorveqartut aqcutigalugit innaallagissamik, imermik kiassarnermillu sipaarnissaq pillugu paasititsiniaanerit ingerlanneqarput.
- Saliineq, Inissiaateqarfiit qanigisaanni immikkortortaqarfinni siulersuisut suleqatigalugit ingerlanneqarput.
- Saligaatsoq, Suliffeqarfiit allat peqatigalugit saliitsinernik ingerlatsinerit

## PISINNIARTARNERIT ILEQQORISSAARNERLU



Eqqumaffigaarput sullississutinik nioqqutissanillu pisiniarnerni akisussaaffeqaratta. Minnerunngitsumik nunatsinni ingerlatsineq eqqarsaatigalugu, ajornanngikkaangat aningaasaqarnermullu oqimaaqutaanani, taava kissaatiginerpaasarparput kalaallinit pilersorneqarnissarput. Taamatut iliornikkut sullississutinik nioqqutissanillu pisisarnigut Kalaallit Nunaanni alliatornissamut suliffissaqartitsiniarnermullu iluaqutinngortinniartarpagut, tak. anguniagaq 12. Taamaaliornitsinnili killormut uagut piumasarisarparput pilersuisutta ileqqorissaarnermik tunngaveqartumik pilersuinissaat, tamannalu soorlu ingerlattarparput aaliangiusstitinnata siullermeerutaasumik suliarinnittussarsiuussigallartarnikkut.

INIp aamma akisussaaffigaa peqquserlunniarsinnaanernik akiuiniarnissaq. Ilisimavarput inissianik tunniussinerni tamatorlut malittarisassanut naapertuuttumik aqutsillutalu ingerlatsisarnissarput. Taamaattumik suni tamani suleriusigut assigiilluinnartuupput, inissanilu utaqqisuni inissisimaneq malilluinnarlugu erseqqissumik tulleriaaraluta tunniussuisarluta. Taamatut aamma ingerlanneqartarput akiligassanik akiliinerit ingerlatsinerlu akimut ersittumik ingerlanneqartarluni, suliffeqarfiullu iluani avataanullu akiliinerit pitinnagit inuit akuerseqatigiittussat arlaqartut aqqusaarneqartarput ingerlanneqarlutik Transparency International Greenlandimi ilaasortaanitsinnut naapertuuttumik, tak. anguniaq 16.

Periuseqarnitsinni makku assersuutitut saqqummiussinnaavagut:

- Teknikimut tunngasutigut ataani pilersuisugut siullermeersumik tiguisussarsiuussinerni uppersaaseeqquneqartarput pisortanut akiitsoqannginnerminnik aamma uppersarlugu ilinniartussanik tiguisumassuseqarnertik.
- Rekvisitionit atorneqartillugit kingusinnerusukkullu akuersinerni inuit arlaqartut akuliunneqartussaapput, taamatut iliornikkut isumannaarumallugu inuit ataasiakkaat kisimiillutik akisussaaffimmik tigumminnginnissaat.

## SULISUNUT TUNNGASUT SIAMMASISSUSERLU



Sulisugut immikkut pisussaaffeqarfigaagut. Pingaartitagut tunngavigalugit, suliffimmik kajungernartumik pilersitsinikkut, upperaarpugut sulisutta ersersinnassagaat, taamallu iliornikkut sullissinissamik tunngavissarput, tamannalu INIp Kalaallit Nunaanni inissianik sanaartortitsinernillu aqutsisutut kajungerineqarnerpaangortinnissaanut aaliangiisuusaaq. Eqqumaffigaarput, inuuneq tamaat ilinniarfigisussaagatsigu, taamaammallu INImit piginnaangorsaaneq pingaartilluinnagaraarput.

INI ilinniaritaanermut atatillugu inuiaqatigiinni akisussaaqataavortaaq. Taamaattumik ilinniarfinnik ilinniartussanillu pilersitsilluni inissiisarnissaq kiisalu meeqqanut inuusuttuaqqanullu piginnaangorsaaneermi ineriartortitsinikkut suliniutit ilutsinni nammassallugit piareersimaffigaagut, tak. anguniagaq 4. Aammattaaq isumaqarpugut, kikkut tamarmik periarfissaqartinneqassasut taamaattumillu piginnaangorsaqqinermik ingerlatsinissamut inissaqartitsisarpugut.

Sulisugut kaammattorpagut timikkut tarnikkullu peqqissumik inooqqullugit. Taamaattumillu maluginiarparput, sulinermi angusaqarniarneq ilaqaataarinnerlu imminnut ataqatigiissammata.

Periuseriniakkatut makku assersuutitut taajumavagut:

- Suliniutinut Mind Your Own Business, Meeqqat Oqartussaaqataaernerat kiisalu atuarfiit pillugit suliniut QAQISA
- Ukiut tamaasa sulisutta suliffimminnut atatillugu qanoq isumaqarnerat uuttortartarparput, kingorna aqqissuinissaq siunertaralugu malersoqqittakkatsinnik.
- Eqqumaffigaagut sulinngitsoortarnerit, taamatut naammaginangitsumik ingerlalersinnaaneq siusissukkut iliuuseqarfigisinnaajumallugu.
- Ulluinnarni peqqinnissamut naammagisimaarinninnissamullu sammisut "inummarissaasugut" ikiortigalugit sulinitsinni ilaatinniartarparput.
- Sungiusarlutik suliffeqarfimmiittussat, ilinniartoqarnissaq aammalu nalilersueqqilluni suliassat piareersimaffigaagut.

## SULIFFEQAR- FIMMIK AQUTSIL- LUARNISSA- MUT MALITTARI- SASSAT

Naalakkersuisut isumaqarput, siammasissuseqarneq/ akaarinninneq namminersorlutik oqartussat piginneqatigiiffiutaannut nukissaasut. Taamaattumillu Naalakkersuisut pingaartippaat, pisortaqarnerni assigiinngitsunik misilittagaqartoqarnissaa , taamak ililluni pitsanerpaamik pisortat tamatigoorlutillu nassaarsiullaqqissuseqarnissaat angujumallugu.

Siulersuisut siammasissusermut anguniagassanik ersarissunik tunngaviliisarput aammlu aqutsisut anguniakkanik angusanillu ilisimatittarlugit.

## SIAMMASISSUSEQARNEQ

INIp aallaavigai inuit. Sulisorisat pisortaasullu pitsaasumik sullissinissamut piginnaaneqarlutillu piumassuseqarnerat aaliangiisuupput, INIp Kalaallit Nunaanni inissianik aqutsisussatut qinerumaneqarnissaanut. Taamaattumik siammasissuseqarneq siunissami INIp ineriartoqqinnissaanut isumannaarisussaassaaq.

INImi siammasissuseqarnermik taaguut atorneqarpoq takutillugu sulisut akuersaarneqarmata, "peqqutigalugumik" "imaakkaluartumillu" oqarnani, assigiinngisitaartuusulli aamma inuit piginnaatitaaffiisa tungaannit isigineqarnerat tunngavigalugu. Taamaattumik aallaaviuvoq sulisuusut ataasiakkaat tunniussisinnaassusaannik isiginninneq aamma siunertarineqarluni suliffimmi kikkut tamarmik ineriartorsinnaanissaannik periarfissiinissaq.

## TAMANUT SIAMMASISSUSEQARNEQ

Sulisunut tamanut atuutsitaasumik siammasissuseqarneq nukittorsarumallugu, sulisunut politikkitanni makku ujartortarpagut:

- Angussallugu suliffiusumi inussiarnersumik tikilluaqquserpalaartumillu pissuseqarnissaq
- Inuit suliffeqarfimmut assigiinngitsunik tunuliaqutaqartut kajungertilemmissaat
- Sulinerup angerlarsimaffiullu akornanni sapinngisamik oqimaaqatigiissaarnermik pilersitsiniarnissaq

## ARNAT AQUTSISUNI

INI sulivoq pisortani gruppini lu aqutsisuni suaassutsikkut oqimaaqatigiissitsinissaq anguniarlugu. Tassa imaappoq, INIp atorfiit inuttalersornerini eqqumaffigisarpai, suaassutsikkut ikinnerusuteqartut inissisimanermikkut nukittorsarnissaat, tak. anguniakkani 5. Siunertaavorlu arnat angutillu amerlassutsimikkut oqimaaqatigiissumik – tassa 50/50-imik – oqimaaqatigiissagaalernissaat.

Tamatumunnga atatillugu eqqumaffigilluinnarparput, suliffiit angerlarsimaffiillu imartussutsikkut nalimmassarneqarnissaat.

## SUMIIFFIMMIK AALLAAVEQARNISSAQ

INImut pingaaruteqaqaaq, inissianik attartortuusut INImi sulisunik tarrarsorfeqarnissaat. Aamma INImut pingaruteqarluinnarpoq inissianik attartortuusut oqaatsit atugaat tunngavigalugit sullissisarnissaq. Taamaattumik siuarsarumavarput sulisut sumiiffiusumeersuunissaat aammalu kalaallit qalunaallu oqaasiinik atuisinnaasuunissaat.

## NALUNAARUTEQARTARNEQ

INI ukiumut nalunaarummini ingerlatsinini anguniakkanilu nassuiaasiarisarniarpai:

- Aqutsisut akornanni arnat angutillu oqimaaqatigiinnissaat (pisortat immikkoortortaqaqarfinnilu aqutsisut iluini)
- Sulisut sumiiffimmeersuunissaannik kisitsisitalineq
- Sulisut kalaallisut oqaluttuusut



## INI-P

# SOQUTIGISAQAQATIGIINNERMUT POLITIKKIA

INIp pingaarnepaatut soqutigisaqaqatigisai tassaapput piginnittorisaq, inissianik piginnittuusut, attartortuusut, pilersuisuusut aamma niuernermi attaveqarfigisat, sulisorisat, oqartussaaffeqarfiit, soqutigisaqaqatigiittut suliniaqatigiiffiit, inuiaqatigiit tusagassiutillu. Isumaqaarpugut, soqutigisaqaqatigisatta mianerinnittumik pinerisigut uagut inuiaqatigiillu unammuiagassagut akuliutsitsinikkut aaqqiissutissagut angusagullu pitsaanerullutillu iluatsilluarnerusumik ingerlanneqarsinnaassasut.

## PIGINNITTORISARPUT

Tamaviaarluta anguniagaraarput attartortutta soqutigisaannik isumaginninnissaq, taamatullu iliorpugut taakku innersuussutaasa malinnerisigut aamma suliffeqarfimmik pitsaasumik aqutsinissamat malittarisassat malinnerisigut. Paasissutissat soqutiginaateqartut piginnittumut erseqqissumik, piffissaatillugu pitsaasumillu nalunaarutigineqartarput.

## INISSIANIK PIGINNITTUT ALLALLU PILERSUISARTUT

Anguniagaraarput inissianik piginnittut pitsaasumik sullinneqarnissaat aamma anguniagaralugu saaffiginnissutit utertitsissutit/qisuariaatit maalaarutillu sukkasuumik sullissilluarsinnaanissamat aqqummi sutut naleqartutut isigalugit sukkasuumik sulariniartarnissaat.

Anguniagaraarput pilersuisutsinnut suleqatigisatsinnullu pitsaasumik iluaqutaasumillu attaveqarnissaq. Tatiginartoorusuppugut suleqatitullu soqutiginnilluartutut inissisimarusulluta.

## ATTARTORTUT

Inissianik attartortuusut sullinneqarluarnermik misigitinneqassapput, kissaatigaarpullu inissianik aqutsisoqarfittut kajungernartutut isigineqarnissarput.

Attartortugut uagutsinnut saaffiginikkaangamik ilumoortumik erseqqissumillu akineqartassapput, anguniagaraarpullu attartortut imminnut attuumassuteqartuni ilisimatitsissuteqarfigineqartarnissaat.

## SULISUT

Inuit pikkorissut sulisuunissamat kajumissuseqartikkusuppugut, ineriartortikkumallugit tigumminnarusullugillu. Tamakkulu anguniarniarpagut naleqartutut isigisatsinnik siammasissuseqartumillu ingerlatsinitsigut. Ataqqivarput sulisutta assigiinngisitaartuunerat immitsinnullu pisussaaffiliullugu sulisutta naapertuilluartumik assigiimmillu pisarnissaat.

Sulisugut ingerlalluarnissamut sakkussaraagut pingaarnarpaat, taamaattumillu isumannaa-  
rusupparput, sulisutta ilisimassagaat, INIp peruseriniagaasa anguneqarnissaannut qanoq  
tunniussaqaqataasinnaanerlutik.

## SULEQATIGIIFFIIT SOQUTIGISAQAQATIGIIT INUIAQATIGIILLU

Inuiaqatigiinnut avatangiiserisatsinnut pitsaasumik attaveqarnerit tigummivagut, peqataatsinerit  
ammasumillu attaveqaqatigiinnerit aqutigalugit. Kimeqarnerpaamik sunniuteqarniarnitsinni  
ujartortarpagut soqutigisaqaqatigisat, soqutigisatigut ataatsimoorfeqarfigisat tamakkulu  
aallaavigalugit suleqatigiinnerput ingerlattarlugu.

## TUSAGASSIUTIT

Naalaartuuvugut tusagassiutinillu saaffiginnissutit sukkasuumik qisuariaateqarfigisarlugit.  
Ujartugarivarput tusagassiutinut ammasumik siunnerfilersugaalluartumillu attaveqarnissarput  
tamaviaarutigalugu, akisussaaffeqarfigisatta iluini erseqqissunik nalunaaruteqartarnissarput.



# INI-P TUNULIAQUTSIILLUNI TAPERSIINISSAMUT POLITIKKIA

Tunuliaqutsiilluta tapersiisernerit inuiaqatigiinni akisussaaqataanitsinnut tunngatinngilagut aamma aningaasaliisernerit killilersorlugillu sukangasuumik aqutarisarlugit, ataqqillugu aningaasat tunngavigisagut inissianik attartortuneersuummata. Kisiannili aamma ilisimaarivarput, aningaasaliinigit, sumiiffinni inuiaqatigiinnik akuliussinerusartut. INImummi pingaartuuvoq, tamanit takuneqarsinnaassasoq kikkut uatsinnit taparserneqartartut, taamaattumillu INIp nammineq aaliangersinnavaa, aningaasaliisoqartillugu qinnuteqarsimasup kinaanera, aningaasaliissutit annertussusaat aammalu suna ingerlanniarneqartoq tapiiffiqineqarsimanersoq avammut nalunaarutiginiarnerlugit.

Ikorsiinerit tapiissuteqarnerillu salliutittarpagut ingerlanniarneqartut INIp sallerpaatillugit suliarisaanut attuumassuteqartut – inissianik aqutsinermut, inissianik isumaginninernut, najugaqarfiusut avatangiisaannut pitsaasumik sunniuteqartussat. Nalinginnaasumik tunniussaqaqarnerit tigussaasumik aningasaaneq ajorput aningaasanilli naleqartarlutik, tassa sulisut ikiuussinnaanerinik tunniussinerusaramik, isersinnaanermut ammaassissutaasarlutik, ikiuinerusarlutik imal. ilisimasanik tunniussinerusarlutik. Qaqutigut immikkoorluinnartumillu ittumik tigussaasunik aningaasanik tunniussinerit pisarput.

INImit makku taparserneqarneq ajorput:

- Politikkikkut partiit peqatigiiffiilluunnit
- Inuit ataasiakkaat
- Ilinniarnermut atatillugu aningaasaliinerit imal. angalanissanut aningaasaliinerit
- Inuussutissarsiornermut atatillugu ingerlanniakkat

Qinnuteqartup erseqqissumik qinnuteqarnermi nassuiaasissavaa sooq taamak annertutigisumik qinnuteqarnerluni. Tapiissuteqarnerni sivisunerusumik ingerlasussami allaganngorlugu isumaqatigiissusiortoqassaaq, INIp qanoq tunniussaqaqarnissaanik ersersitsisumik aamma allanneqassalluni tapiiffiqineqartup pisumi pisussaaffeqarnissaa.

## NALUNAARUSIORNEQ

INIp inuiaqatigiinni akisussaaqataanerminut politikkia, siammasissuseqarnissamut, tapiissuteqarnissamut soqutigisaqaaqataaffigisanullu tunngasut siulersuisunit ulloq 27. september 2018 akuersis-sutigineqarput. INI-lu nassuiaateqassaaq siammasissuseqarnissamut, soqutigisaqaaqataaffigisaminullu politikkini pillugit aamma INIp ukiumut naatsorsuutininut atatillugu nassuiaasiaani saqqummiunneqassapput inuiaqatigiinni akisussaaqataanermut, ingerlanneqartunut angusanullu atatillugu politikkerisat.